СОЦІАЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ

DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2021-6-94-39>

УДК 32+316.776

Єжова А.О.

Університет Марії Кюрі-Скłodовської, Польща

ІСТОРИЧНА ПОЛІТИКА РОСІЇ ЩОДО ПОЛЬЩІ

Анотація. Аналізуючи польсько-російські відносини за останні роки, з упевненістю можна сказати, що найбільшою проблемою є російська інтерпретація історичних подій. Президент Росії прагне відродити велику державу, якою була Росія за радянських часів, і відновити втрачені сфери впливу на міжнародній арені і в окремих державах колишнього Радянського Союзу і Східного блоку. Замість пошуку компромісу в інтерпретації складних історичних епізодів, російська сторона прагне створити негативний образ Польщі на внутрішньому, як і зовнішньому рівні. Навмисно інтерпретуючи історію, російська влада хоче домогтися зміни світового порядку, ослаблення Євросоюзу і НАТО. Мета статті: охарактеризувати історичну політику Росії щодо Польщі в Інтернет-ЗМІ. У статті проаналізована історична політика Росії щодо Польщі. З'ясовані ключові аспекти «політики пам'яті» і формування національно-державної ідентичності в сучасній Росії. Здійснений аналіз російської історичної політики, дає змогу дійти висновку, що у відносинах між Російською Федерацією і Польщею, на даному етапі немає можливості вирішити конфлікт.

Ключові слова: Польща, Росія, історична політика, Катинь, Друга світова війна, русофобія, медіа.

Yezhova Anna

Maria Curie-Skłodowska University, Poland

RUSSIA'S HISTORICAL POLICY TOWARDS POLAND

Summary. Analysing Polish-Russian relations in recent years, one can confidently say that the biggest problem is the Russian interpretation of historical events. President of Russia wants to return that great power which Russia had during the Soviet era and to restore the lost spheres of influence in the international relations. Instead of seeking compromise in the interpretation of difficult historical episodes, the Russian side seeks to create a negative image of Poland on an internal as well as external level. By interpreting history, the Russian authorities want to achieve a change in the world order, and to weaken the European Union and NATO (North Atlantic Treaty Organization). The main recipient of historical policy was international public opinion. At the same time, the Russian authorities began to use new media as a tool of Russian historical policy. According to the Russian authorities, the main subject of historical policy in Poland is the period of socialism. The term historical policy for Poles is a set of measures deliberately used by the state authorities to shape the desired image of the past in society. It is believed that the Polish government still controls the educational system and the media, and finances various nationalist organisations in order to change the image of Russia and the USSR in public consciousness. The specificity of hybrid warfare lies in the fact that not only military but also diplomatic, economic and information means are used to achieve strategic goals. An element of hybrid warfare is the conflict of interpretations, i.e. the confrontation of opposing versions of events. One of the manifestations of the Russian hybrid aggression was an attack on Polish national identity: the interpretation of Polish history as the mistakes. This article aims to characterize Russia's historical policy towards Poland in the Internet media. The key aspects of "policy of memory" and the formation of a national-power identity in modern Russia are defined. This analysis of Russian historical policy makes it possible to conclude that conflict between the Russian Federation and Poland cannot be resolved at this stage.

Keywords: Poland, Russia, historical politics, Katyn, World War II, Russophobia, media.

Постановка проблеми. На думку польських дослідників, однією з найважливіших проблем у сучасних польсько-російських відносинах є історичне питання. А історична політика, котру Росія проводить як на внутрішньому, так і на зовнішньому рівнях має привести до формування негативного ставлення до населення Польщі [8].

На думку російських дослідників, історична політика (ще звана політикою пам'яті) – це спеціалізовані методи і прийоми, за допомогою яких державна влада, використовуючи фінансові та адміністративні ресурси, намагається інтерпретувати конкретні історичні події. Термін «історична політика» з'явився в Німеччині в 80-х рр. XX століття. Пізніше, в 2004 році, концепція була запозичена поляками, котрі виріши-

ли представити власну версію історії польсько-російських відносин. Саме тоді у Польщі з'явилися перші публікації про історичну політику, згідно з якими сфера культурної пам'яті є політичною сферою, яка підпорядковується тим же законам, що й інші сегменти політики. Однак, на думку російських дослідників, запозичене німецьке поняття поляки інтерпретували зовсім по-іншому. Метою польської історичної політики стало протистояння з Російською Федерацією. При такому підході Російська Федерація не бажає підтримувати діалог з Польщею, а також шукати спільну історичну істину [9, с. 6–23].

На думку російської влади, головним предметом історичної політики в Польщі є період соціалізму. Поняття історична політика для поляків – це сукупність заходів, свідомо застосо-

уваних державною владою для формування в суспільстві бажаної картини минулого [1]. Вважається, що польський уряд продовжує контролювати систему освіти і ЗМІ, фінансує націоналістичні організації, щоб змінити образ Росії і СРСР в свідомості поляків [2].

Зіставлення засвідчує, що Російська Федерація навмисно звинувачує Польщу в проведенні агресивної політики щодо Росії і СРСР. Таким чином Росія реалізує свої зовнішні напрямки історичної політики: звинувачує колишні радянські республіки у фальсифікації історії та русофобії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Здебільшого питаннями історичної політики займаються російські дослідники: М. Булахтин, Л. Ликошина, А. Міллер. Підкреслюється, що консервативна партія намагається сформувати в польському суспільстві позитивний образ націоналістів в регіоні Східної Європи. Важливим напрямком політики історичної є увічнення пам'яті героїв національно-визвольного руху, які в XX столітті воювали за повалення комунізму і незалежність Польщі. Разом з тим одним з пріоритетних завдань консерваторів є розкриття суспільству негативних подій з історії ПНР. Завдяки цьому активна історична політика останніх кількох років приносить все більше і більше результатів. У результаті для поляків 11 листопада (День Незалежності) є найважливішою націоналістичною подією року [4, с. 450–455].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Одним із ключових документів у конфлікті за історичну пам'ять стала резолюція Європарламенту № 2019/2819 (РСП) від 19.09.2019 р. «Про важливість європейської пам'яті для майбутнього Європи», а особливо фрагмент: «в результаті пакту Молотова-Ріббентропа, 28 вересня 1939 року був підписаний договір про кордони і дружбу між III Рейхом і СРСР, Польща була захоплена Гітлером, а через два тижні і Сталіним, що означало втрату незалежності і безпрецедентну трагедію поляків; разом з тим 30 листопада 1939 року Радянський Союз почав агресивну війну проти Фінляндії, а в червні 1940 року зайняв частину Румунії і анексував незалежні республіки – Литву, Латвію та Естонію» [3]. Володимир Путін розкритикував вересневу резолюцію Європарламенту, а також підкреслив, що причиною другої світової війни став Мюнхенський пакт 1938 року. Він звернув увагу громадськості на використання Польщею Мюнхенської угоди для реалізації територіальних претензій щодо Заолжя.

Постановка завдання. Метою дослідження є охарактеризувати історичну політику Росії щодо Польщі в Інтернет-ЗМІ.

Специфіка гібридної війни полягає в тому, що для досягнення стратегічних цілей використовуються не тільки військові, а й дипломатичні, економічні та інформаційні засоби. Елементом гібридної війни є конфлікт інтерпретацій, тобто зіткнення наративів з протилежними версіями подій. Одним із проявів російської гібридної агресії стала атака на польську національну ідентичність: інтерпретація польської історії як штучного, хворобливого явища, помилки. Російська Федерація хоче відновити свою велич, відгородити міф про велику наддержаву, і тому ро-

сійська влада «бачить ціль, не бачить перешкоди» для реалізації своєї стратегії.

Виклад основного матеріалу дослідження. Починаючи з 2012 року в російському підході проявляються ширші політичні наміри. Головним адресатом історичної політики стала міжнародна громадська думка. При цьому російські державні органи почали використовувати нові медіа як інструмент російської історичної політики. В Інтернет-ЗМІ Польща характеризується як держава, що представляє загрозу добросусідським відносинам в Центральній і Східній Європі і на лінії Москва-Захід. Разом з тим медійна кампанія мусила знизити авторитет Польщі в ЄС і НАТО, а також в очах її країн-сусідів.

Слід виділити найбільш важливі напрямки російської історичної політики щодо Польщі в Інтернет-ЗМІ:

I. Роль Польщі у Другій світовій війні

Президент Володимир Путін у грудні 2019 року виступив зі зверненням, присвяченим Другій світовій війні і ролі Польщі в ній. Після того, як президент представив свою концепцію, кампанія в ЗМІ почала набирати обертів. На сайтах стали з'являтися статті, в яких Польщу звинувачували у розв'язуванні Другої світової війни. При цьому польська влада брала участь у розділі Чехословаччини і де-факто перебувала у злочинній змові з Адольфом Гітлером.

У статтях також підкреслюється роль Червоної Армії у Другій світовій війні: радянські солдати звільнили польських громадян від фашистів і згодом відновили Польщу. Якби не ця перемога, на землі не було б ні Польщі, ні поляків [5].

II. Катинський розстріл

У російських інтернет-ЗМІ з'явилися статті, в яких було показано російське бачення злочину. На думку російських журналістів, Катинь була фашистським, а не сталінським злочином. Німці прагнули дискредитувати керівництво Радянського Союзу, що, в свою чергу, було викликано їх невдачами на Східному фронті. Польща ж щоразу намагалася применшити значення злочину, для цього був придуманий навіть термін «анти-Катинь». У статтях підкреслюється той факт, що для польської держави Росія стала екзистенціальним ворогом Польщі, винним у всіх історичних бідах Республіки: від поділів Речі Посполитої до Катинських розстрілів [6].

III. Русофобія

Сучасна русофобія проявляється у ставленні поляків до Другої світової війни, оскільки Польща, як і інші європейські країни, вважає СРСР і фашистську Німеччину винними в її розв'язуванні. Російські дослідники підкреслюють той факт, що польські університети безпосередньо впливають на історичну, соціальну та патріотичну свідомість поляків. Польські дослідники винайшли поняття постправди і постгуманізму, що дозволило їм підпорядкувати польську науку інтересам трансатлантичних ідеологів. Тут важливо підкреслити, що русофобія стала основним елементом політкоректності в 2014 році, коли польська влада почала проводити антиросійську зовнішню політику: «лише деякі (...) незалежні вчені (...) відмовилися підкоритися. Вони відмовилися від гонки за грантами і рейтингами, продовжуючи виконувати свою роботу і безкорисливо служити блага Поль-

щі, яке все більше недооцінюється. Саме цю рішучу меншість все ще можна назвати польською інтелігенцією» [7].

Висновки з даного дослідження. Аналізуючи дану інформацію, можна констатувати, що польсько-російські відносини в даний час носять негативний характер. Російська Федерація вимагає і очікує офіційних вибачень від польського уряду, оскільки для Росії, як правонаступниці Радянського Союзу, котрий ніс основний тягар боротьби з фашизмом і нацизмом, зовнішня

польська політика неприйнятна. Російська влада використовує історичну політику в Інтернет-ЗМІ для створення негативного образу польської держави. Конфлікти, пов'язані з історією були і, наприклад, в польсько-українських відносинах, але ці непорозуміння вдалося вирішити. І це звичайна практика – вирішувати міжнародні суперечки мирним шляхом. У ситуації, що склалася у відносинах між Російською Федерацією і Польщею, на даному етапі, немає можливості вирішити конфлікт.

Список літератури:

1. Ambasada Rosji w Polsce. *Dlaczego Rosja nie może już dłużej ignorować wojny pamięci?* URL: <https://cutt.ly/OmFijBs> (дата звернення: 08.02.2021).
2. Лыкошина Л.С. Историческая политика современной Польши в контексте российско-польских отношений. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/istoricheskaya-politika-sovremennoy-polshi-v-kontekste-rossiysko-polskih-otnosheniy/viewer> (дата звернення: 09.02.2021).
3. Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 19 września 2019 r. w sprawie znaczenia europejskiej pamięci historycznej dla przyszłości Europy (2019/2819(RSP)). URL: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2019-0021_PL.html (дата звернення: 09.02.2021).
4. Булахтин М. Политика исторической памяти в современной Польше. *Вестник Удмуртского Университета*. 2019. Т. 3. Вып. 4. С. 450–455.
5. Известия. *Варшавская секта: как Польша переписывает историю Второй мировой войны*. URL: <https://iz.ru/969067/kseniiia-loginova/varshavskaja-sekta-kak-polsha-perepisyvaet-istoriiu-vtoroi-mirovoi-voiny> (дата звернення: 18.05.2021).
6. Полит Навигатор. *Варшава – враг Москвы на десятилетия вперед, независимо от результатов выборов в Польшу*. URL: <https://www.politnavigator.net/varshava-vrag-moskvy-na-desyatiletija-vperjod-nezavisimo-otrezultatov-vyborov-v-polshe.html> (дата звернення: 18.05.2021).
7. Myśl Polska (Польша): русофобия и политизация вузов. URL: <https://russkiymir.ru/publications/285472/> (дата звернення: 20.05.2021).
8. Levada. «ДРУЗЬЯ» И «ВРАГИ» РОССИИ. URL: <https://www.levada.ru/2020/09/16/23555/> (дата звернення: 08.02.2021).
9. Миллер А.И. Россия: Власть и история. *Pro et Contra*. 2009. № 3–4. Историческая политика. С. 6–23.

References:

1. Ambasada Rosji w Polsce. *Dlaczego Rosja nie może już dłużej ignorować wojny pamięci?* Available at: <https://cutt.ly/OmFijBs> (accessed 08 February 2021).
2. Lykoshina L.S. *Istoricheskaya polityka sovremennoj Pol'shi v kontekste rossijsko-pol'skih otnoshenij*. Available at: <https://cyberleninka.ru/article/n/istoricheskaya-politika-sovremennoy-polshi-v-kontekste-rossiysko-polskih-otnosheniy/viewer> (accessed 09 February 2021).
3. Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 19 września 2019 r. w sprawie znaczenia europejskiej pamięci historycznej dla przyszłości Europy (2019/2819(RSP)). Available at: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2019-0021_PL.html (accessed 09 February 2021).
4. Bulahtin M. (2019) *Politika istoricheskoy pamyati v sovremennoj Pol'she*. *Vestnik Udmurtskogo Universiteta*, T. 3, vol. 4, p. 450–455.
5. Izvestiya. *Varshavskaya sekta: kak Pol'sha perepisyvaet istoriyu Vtoroj mirovoj vojny*. Available at: <https://iz.ru/969067/kseniiia-loginova/varshavskaja-sekta-kak-polsha-perepisyvaet-istoriiu-vtoroi-mirovoi-voiny> (accessed 18 May 2021).
6. Polit Navigator. *Varshava – vrag Moskvy na desyatiletija vperjod, nezavisimo ot rezul'tatov vyborov v Pol'she*. Available at: <https://www.politnavigator.net/varshava-vrag-moskvy-na-desyatiletija-vperjod-nezavisimo-otrezultatov-vyborov-v-polshe.html> (accessed 18 May 2021).
7. Myśl Polska (Pol'sha): rusofobiya i politizaciya vuzov. Available at: <https://russkiymir.ru/publications/285472/> (accessed 20 May 2021).
8. Levada. «ДРУЗЬЯ» И «ВРАГИ» РОССИИ. Available at: <https://www.levada.ru/2020/09/16/23555/> (accessed 08 February 2021).
9. Miller A.I. (2009) *Rossiya: Vlast' i istoriya. Pro et Contra*, no. 3–4: *Istoricheskaya politika*, pp. 6–23.